

Податкова політика та іллегалізація господарської діяльності в контексті економічної безпеки України

Мірошниченко Олексій Володимирович,
кандидат економічних наук

Становлення незалежної України супроводжується процесом безперервної трансформації її податкової системи з метою оптимізації взаємовідносин між платниками податків та розпорядниками і споживачами бюджетних коштів. За умов сучасного кризового періоду розвитку національної економіки проблема податкової реформи постала особливо гостро, оскільки основними завданнями держави є забезпечення необхідного рівня доходів і витрат державного бюджету та створення сприятливого для економічного розвитку підприємницького середовища. Загалом дилема між потребою у збільшенні податкових надходжень і справедливістю утримання податків існує впродовж усієї історії розвитку державного устрою і економічної науки. З цього приводу філософ Сюнь-Цзи (Китай, II ст. до н. е.) сказав: «Стягнення непомірних податків – це шлях, що викликає розбій, збагачення ворога, який призводить до загибелі держави». А Монтеск'є (Франція, XVIII ст.) зауважує: «Ніщо не вимагає стільки мудрості та розуму, як визначення тієї частини, яку у підданих забирають, і тієї, яку їм залишають».

Оскільки за умов ринкової економіки саме податкові надходження є головною складовою доходної частини бюджету, проблеми побудови

• У статті розглядаються питання впливу податкової політики держави на іллегалізаційні явища в економіці, аналізуються основні напрями оптимізації податкової системи України з метою підвищення рівня економічної безпеки та протидії «тінізації» національної економіки.

Ключові слова: податкова політика, іллегалізація економіки, «тіньова» економіка, економічна безпека.

• В статье рассматриваются вопросы влияния налоговой политики государства на иллегализационные явления в экономике, анализируются основные направления оптимизации налоговой системы Украины с целью повышения уровня экономической безопасности и противодействия «тенезации» национальной экономики.

Ключевые слова: налоговая политика, иллегализация экономики, «теневая» экономика, экономическая безопасность.

• The article deals with the issues of state tax policy impact on the illegalized facts in the economy; the principal directives of the Ukrainian tax system optimization in order to increase the economic security level and to oppose the shadowing of national economy are analysed in the article.

Key words: tax policy, illegalization of economy, shadow economy, economic security.

оптимальної податкової системи та забезпечення економічної безпеки є нерозривно пов'язаними між собою. Метою пропонованого дослідження є визначення основних напрямів модернізації податкової системи України щодо підвищення рівня національної економічної безпеки та протидії процесам іллегалізації економічної діяльності.

Дослідження і розвідки у напрямі оптимізації системи оподаткування як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства чи громадянина – фізичної особи проводилися як засновниками економічної науки, зокрема У. Петті, П. Буагільбером, А. Смітом, так і сучасними дослідниками. Теоретичні і практичні питання забезпечення економічної безпеки та детінізації економіки розглядалися такими вітчизняними вченими, як: В. Амитан, І. Бінько, З. Варналій, В. Геєць,

І. Мазур, В. Мунтіян, Г. Пастернак–Таранущенко, В. Предборський, В. Шлемко тощо. У той же час потрібно зазначити, що комплексні дослідження взаємодії державної податкової політики та іллегалізаційних процесів в економіці з точки зору забезпечення економічної безпеки не проводилися, що і визначає актуальність дослідження.

До другої половини минулого сторіччя під час вивчення безпеки країни основна увага приділялася військово-політичній складовій, внаслідок чого економічна безпека розглядалася з точки зору можливості забезпечення економікою держави необхідного рівня обороноздатності країни. Визначні історичні діячі різних країн упродовж сотень років обстоювали думку про те, що фінанси є вирішальним фактором у веденні будь-якої війни. Н. Макіавеллі (Італія, XV ст.), зокрема, відзначав, що «гроші – нерв війни», канцлер Бісмарк (Німеччина, XIX ст.) неодноразово повторював слова імператора Наполеона (Франція, кін. XVIII – поч. XIX ст.): аби виграти війну, треба мати три речі: «по-перше, гроші, по-друге – більше грошей і по-третє – ще більше грошей». Думку про те, що фінанси – вирішальний фактор перемоги, поділяв також Д. Кейнс (США, кін. XIX – поч. XX ст.).

Сьогодні процеси глобалізації політичних, соціально-економічних та екологічних проблем спричинили суттєву трансформацію поняття національної безпеки, і міжнародне співтовариство все більше непокоять невійськові джерела нестабільності в економічній, соціальній, гуманітарній та екологічній сферах: рівень безробіття населення, стан забруднення навколишнього середовища, організована злочинність та тероризм, міжетнічні та міжконфесійні конфлікти, негативні наслідки неконтрольованої міграції населення тощо.

Оскільки переважна частина вирішення всіх зазначених проблем на національному і міжнародному рівні перебуває в економічній площині або потребує залучення економічних ресурсів, саме забезпечення економічної безпеки стає основою формування системи національної безпеки. Зокрема В. Горбулін та А. Качинський визнають, що «економічна безпека є основою, системоутворюючою складовою національної безпеки» [1, с. 19–20], а О. Данильян та інші дослідники зазначають, що «усі види національної безпеки базуються на економічній безпеці» [2, с. 46].

Таке ставлення до економічної безпеки, на думку автора, по-перше, пояснюється тим, що критичний стан економіки, безпосередньо впливаючи на соціально-психологічний стан населення, зумовлює можливість виникнення загроз в інших сферах національної безпеки, а по-друге, саме стан економічного розвитку країни визначає рівень можливості фінансування виконання державних програм щодо забезпечення необхідного рівня безпеки у всіх напрямках.

Важливість економічної безпеки як одного з основних елементів системи національної безпеки визначається Конституцією України, де зазначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, та Стратегією національної безпеки України, якою підкреслюється, що належне фінансове і матеріально-технічне забезпечення виконання передбачених Стратегією заходів має спиратися на сталий і динамічний розвиток національної економіки та розширення фінансових можливостей держави [3, ст.17; 4, п.4.2].

При цьому поняття економічної безпеки, як зокрема зазначають В. Геєць та інші дослідники, належить до тих, які, з одного боку, всім інтуїтивно зрозумілі, а, з іншого – важко визначаються в досить коректній та вичерпній формі [5, с. 10]. Одним з найбільш змістовних і коректних трактувань поняття економічної безпеки, котре визнають й інші науковці [5, с. 12; 6, с. 11], є формулювання, яке визначає економічну безпеку країни як «складну багатофакторну категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [7, с.143].

Оскільки податкова система держави, з одного боку, забезпечує виконання доходної частини державного бюджету, і, таким чином, – фінансування виконання державних програм і зобов'язань у соціальному та інших напрямках. З іншого боку залежно від існуючого загального рівня оподат-

кування, вона сприяє або гальмує розвиток національної економіки, є однією з основних складових системи економічної безпеки країни.

З таким визначенням зокрема погоджуються Є. Олейніков, Г. Вечканов, які зазначають, що податки і податкова політика об'єктивно включені до системи економічної й фінансової безпеки, по-перше, як ресурсний фактор, що знаходиться у руках держави, по-друге, як інструмент впливу на економічні та соціальні процеси, по-третє, як фактор зворотного зв'язку і залежності держави від платників податків та регіонів [8, с. 184; 9, с. 159].

При цьому податки і податкова політика, з одного боку, є інструментом забезпечення економічної безпеки, а з іншого – фактором ризику і залежності, оскільки податки, з точки зору ресурсного фактора, можуть бути для держави як одним із засобів забезпечення безпеки (у випадку зростання податкового потенціалу), так і чинником посилення загроз і ризиків у разі втрати податкового потенціалу або боротьби за перерозподіл ресурсів.

Наявність безпосереднього впливу існуючої податкової політики на ілєгалізаційні процеси в економіці та потреба у реформуванні податкової системи України шляхом зменшення податкового тиску та спрощення обліку та сплати податків фізичними та юридичними особами у більшості представників уряду, парламенту, наукових і підприємницьких кіл не викликає сумніву. Зокрема: О. Амоша та В. Вишневський визнають, що податкове законодавство України побудоване таким чином, що правильно розрахувати податкові зобов'язання практично неможливо [10, с. 15], В. Мунтіян визначає, що існуюча податкова система не може забезпечити стимулюючий вплив на економічне зростання, негативно впливає на економіку держави, веде її по екстенсивному шляху розвитку, не дає можливості збільшити її конкурентоспроможність, штовхає суб'єктів підприємницької діяльності у «тіньовий» сектор економіки, що досягнув вже загрозливих масштабів, і через свою нестабільність та непередбачуваність створює несприятливе інвестиційне поле держави як для іноземних, так і вітчизняних інвесторів [11, с. 274–275].

Обтяжливу податкову систему вважають основним чинником ілєгалізації української економі-

ки група науковців під керівництвом З. Варналія [12, с. 13]. Я. Жаліло, Я. Базилук, Я. Белинська та ін. доходять висновку, що «ухиляння й уникнення від сплати податків призводять до накопичення кризових явищ в економічній і соціальній сферах, зменшуючи потенційні ресурси бюджету на інвестиції й розвиток людського капіталу» [13, с. 192]. В. Предборський визнає, що «одним з ключових чинників «тінізації» є недосконалість і переважно фіскальний характер податкової політики, а також нестабільність її законодавчої бази [14, с. 93]. А. Соколовська, висловлює думку, що податкова експансія держави, яка полягає у намаганні максимально використати наявний податковий потенціал платників без належного врахування їхньої платоспроможності, зумовлює протидію з боку останніх у формі приховування доходів від оподаткування, переміщення діяльності в «тіньову економіку» і переведення капіталів за кордон [15, с. 186–187]. У розробленому Міністерством фінансів проекті Стратегії реформування податкової системи України чітко зазначається, що «існуюча податкова система недостатньо ефективна, не забезпечує на належному рівні становлення конкурентного середовища, надання йому підтримки та економічного зростання» [16].

Нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, зокрема фінансової (фіскальної) політики держави, та «тінізація» національної економіки визначаються Законом України «Про основи національної безпеки України» як загрози національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері [17, ст. 7].

Значні проблеми спричинені існуванням потужного «тіньового» сектору економіки, який входить у системну суперечність з інтересами довгострокового соціально-економічного розвитку, завдаючи йому негативного впливу у стратегічному вимірі [12, с. 143]. Такими проблемами зокрема є:

- руйнування фіскальної (податкової) бази, необхідної для виконання державою своїх функцій, що спричинює рішення про перехід до неофіційного сектору;
- обмеження можливостей розширення виробництва, а, отже, економічного зростання країни, оскільки «тіньова» економіка перебуває поза межами офіційної;

- залучення до легальної економіки суто кримінальних грошей завдяки «тіньовому» сектору, який у цьому є посередником;

- негативний вплив на інвестиційну привабливість України, який мають значні обсяги «тіньової» економіки та високий рівень корупції, що з нею асоціюється.

Проблема високого рівня ілlegalізації економіки є актуальною не лише для України, політичні та соціально-економічні зміни у більшості країн світу, як правило супроводжуються активізацією «тіньових» проявів в економічній діяльності. Зокрема, російські дослідники І. Клямкін та Л. Тимофєєв зазначають, що «підпільна економіка у її сучасному російському варіанті не лише протистоїть економіці «формальній», але лише всередині останньої й існує, виступаючи природним і закономірним наслідком легальних (законних) статусів господарюючих і володарюючих суб'єктів» [18, с. 11]. На думку І. Мазур, з якою важко не погодитися, «тіньова» економіка – це об'єктивне явище, що існувало завжди, починаючи зі встановлення товарно-грошових відносин і введення державою заборон і обмежень, тобто певних законодавчих та нормативних «правил гри» економічної діяльності [19, с. 78].

Не зважаючи на те, що, з одного боку, ілlegalізаційні процеси, безсумнівно, негативно впливають на функціонування економічної системи, і, як визначає Т. Кочергіна, «функціонування «тіньової» економіки містить у собі потенційну і реальну загрозу економічній безпеці держави» [20, ст. 7], з іншого боку, існування «тіньового» сектору є певним стабілізуючим фактором, який зменшує рівень негативного впливу на підприємницьке середовище з боку державних органів та сприяє функціонуванню легального сектору економіки, зокрема шляхом витрат у ньому частини доходів, зароблених у «тіньовому». На думку ряду дослідників, існування «тіньового» сектору характеризується такими короткостроковими позитивними чинниками, як: тимчасова зайнятість та підвищення добробуту населення; можливість реалізації професійного потенціалу; насичення ринку товарами; підвищення рівня конкурентоспроможності національних економік та господарюючих суб'єктів [12, с. 90].

При цьому зазначимо, якщо у західних країнах до «тіньової» економіки відносять переваж-

но суто кримінальну діяльність і лише незначну частину легальної економічної діяльності, то в країнах з перехідною економікою, зокрема в Україні, до ілlegalізованого сектору належить значна частина легальної економіки, без якої вона не може нормально функціонувати. Найвагомими чинниками ілlegalізації економіки для розвинених економік у цьому випадку є фіскальні інструменти, а для країн з транзитивною економікою більшої ваги набуває відсутність фіскальної дисципліни і системи ефективного податкового контролю, неузгодженість законодавства, складність реєстрації та документального обслуговування підприємницької діяльності.

До елементів позалегальної («тіньової») економіки А. Олейнік, зокрема, відносить: неофіційну економіку – легальну економічну діяльність, в межах якої має місце нефіксоване з метою мінімізації витрат виробництво товарів і послуг; фіктивну економіку – економіку приписок, спекулятивних обладунків, хабарництво, шахрайство, пов'язані з отриманням і передачею грошей; кримінальну економіку – діяльність, пов'язану з прямим порушенням закону [21, с. 167]. З. Варналій та інші науковці, піддаючи сумніву доцільність віднесення «фіктивної економіки» до ілlegalьного сектору, оскільки у цьому випадку має місце пряме порушення закону, не зумовлене трансакційними видатками, визначають такі складові ілlegalьного сектору економіки: легальне (нерегламентоване державою) виробництво товарів і надання послуг («неформальна економіка»); порушення у межах дозволеної економічної діяльності («підпільна економіка»); заборонені види діяльності – рекет, корупція тощо («незалежна економіка») [12, с. 31–32].

Не зважаючи на те, у 1998 р. уведено в дію Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва», а у 2004 р. зменшено ставку податку на прибуток з 30 % до 25 % і введено пропорційну ставку податку з доходів фізичних осіб, суттєвих кроків щодо реальної модернізації національної податкової системи зроблено не було. Існуючий стан речей зумовлює необхідність і перспективність проведення подальших наукових розвідок у цьому напрямі, які б стали підґрунтям практичних кроків з боку законодавчої й виконав-

чої влади України, сприяли оптимізації податкової системи України з метою підвищення рівня економічної безпеки та протидії «тінізації» національної економіки.

У 2007 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування податкової системи, уведення якої передбачало три етапи [22]:

- на I етапі (протягом 2007 р.) було заплановано удосконалення механізмів податкового стимулювання розвитку СЕЗ, ТПП, технопарків; приведення податкових правил розрахунку фінансових результатів у відповідність з принципами бухгалтерського обліку; розроблення принципів кодифікації податкового законодавства; розроблення та ухвалення Податкового Кодексу;

- на II етапі (2008 – 2012 рр.) проектувалася реалізація положень Податкового Кодексу щодо спрощення системи адміністрування податків і зборів (обов'язкових платежів); адаптації податкового законодавства до вимог ЄС; лібералізація податкової системи як складової державного регулювання; реформування митно-тарифного законодавства відповідно до норм міжнародних договорів;

- на III етапі (2013–2015 рр.) передбачалося поглиблення реформування податкової системи з урахуванням досягнутого соціально-економічного рівня розвитку держави шляхом реформування системи адміністраторів податків і зборів (обов'язкових платежів) та приведення податкової системи України у відповідність зі стандартами ЄС.

Абсолютно зрозумілим є те, що показники плану-графіку реформування податкової системи через низку об'єктивних і суб'єктивних причин не були виконані з самого початку, внаслідок чого нереальним стало і виконання всього комплексу передбачених Концепцією заходів. Реалізація Стратегії реформування податкової системи України, проект якої розроблено Міністерством фінансів, також передбачає три етапи впродовж 2008–2018 рр. Але, зважаючи на сучасне кризове становище національної економічної системи, зрозуміло, що ці терміни не будуть виконані. В умовах існуючого дефіциту бюджетних коштів та очікування Президентських виборів 2010 р. жодна політична сила не візьме на себе відповідальність за реформування податкової системи,

внаслідок якого можливе тимчасове скорочення бюджетних надходжень.

Пояснити такий стан речей можна передусім політичною ситуацією в Україні. Яскравим підтвердженням цього стали парламентські вибори 2007 р., коли лідери виборчого процесу (ПР, БЮТ, НУНС), намагаючись набрати якомога більше голосів виборців, практично змагалися між собою у передвиборчих обіцянках щодо розширення соціальних програм і збільшення соціальних виплат. Програмні ж засади стосовно розвитку реального сектору економіки, як правило, обмежувалися загальними формулюваннями, а саме: «зменшення податкового навантаження», «сприяння розвитку підприємницької діяльності», «підтримка національного виробника» тощо. Таким чином, потрібна державна програма дій щодо модернізації існуючої податкової системи, яка сприймалася б провідними політичними силами і послідовно реалізовувалася незалежно від ситуативної політичної кон'юнктури з метою стимулювання розвитку національної економіки.

Відсутність єдиної державницької позиції у вирішенні податкового питання не дозволяє Верховній Раді впродовж майже десяти останніх років прийняти Податковий Кодекс, зокрема ініціаторами зареєстрованих у Верховній Раді України проектів Податкового Кодексу були народні депутати Ю. Тимошенко, О. Турчинов та інші (травень 1999 р.), народні депутати Б. Губський, І. Білоусова та інші (червень 1999 р.), народні депутати О. Сергієнко, Ю. Кармазін та інші (червень 1999 р.), народний депутат Ю. Кононенко (червень 2000 р.), Кабінет Міністрів України та прем'єр-міністр В. Ющенко (червень 2000 р.), Кабінет Міністрів України та прем'єр-міністр В. Янукович (жовтень 2007 р.), народні депутати М. Катеринчук, В. Лановий та інші (березень 2007 р.), народні депутати М. Катеринчук, К. Ляпіна (березень 2008 р.).

При цьому зазначимо, що прийняття Податкового Кодексу не може розглядатися як остаточне вирішення проблеми недосконалості вітчизняної податкової системи. Це лише якоюсь мірою вирішить питання узгодженості та стабільності її нормативно-правової бази.

Відповідно до Концепції реформування податкової системи України існують такі недоліки податкової системи, як [22]:

- фіскальна спрямованість податкової системи, регулююча функція якої не зорієнтована на стаке економічне зростання внаслідок значного податкового навантаження на виробництво та недостатньо високий рівень оподаткування використання природних ресурсів;

- складність, неоднорідність та нестабільність, а в деяких випадках – суперечливість нормативно-правової бази оподаткування;

- наявність проблем, пов'язаних із застосуванням спрощеної системи оподаткування, зокрема випадки створення схем уникнення оподаткування та мінімізації податкових зобов'язань, дроблення середніх підприємств з метою використання спрощеної системи оподаткування;

- значний розмір витрат на адміністрування окремих податків порівняно з доходами бюджету по них;

- недостатня узгодженість та ефективність діяльності Міністерства фінансів, Державної податкової служби, Державної митної служби щодо реалізації державної податкової політики, збирання і акумуляції в державному і місцевих бюджетах податків і зборів;

- нееластичність системи митно-тарифного регулювання, що не дає змоги оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку, торговельних режимів в інших державах та структурах вітчизняної економіки;

- недостатня врегульованість оподаткування доходів від інтелектуальної власності та незалежної професійної діяльності, що призводить до втрати надходжень податку з доходів фізичних осіб.

На думку автора, до переліку основних питань, які потребують вирішення у сфері модернізації податкової системи, окрім зниження загального рівня оподаткування і прийняття Податкового Кодексу, також можливо віднести наступні:

- відсутність системи державного контролю за витратами громадян, зокрема контроль фіскальними структурами за джерелами фінансування крупних витрат (на придбання об'єктів нерухомості, автотранспорту, предметів мистецтва тощо) громадян країн з розвинутою ринковою економікою та практика кримінальної відповідальності за несплату податків призвели до утворення в цих країнах схем легалізації («відмивання») нелегаль-

них доходів; водночас в Україні реально існують і постійно виникають нові схеми «конвертації» – нелегального переведення безготівкових коштів (у т. ч. і бюджетних) у готівкові, що є додатковим підтвердженням реальної недосконалості національної податкової системи;

- проблема високого рівня оподаткування фонду оплати праці, оскільки «маскування» існуючої системи оподаткування заробітної плати під обов'язкові платежі у цільові соціальні фонди абсолютно не вирішує існуючої проблеми; наявність більш ніж 37 % податку на заробітну плату, що сплачується підприємствами України, до якого ще додаються 15 % ПДФО та внески до пенсійного фонду і фонду соціального страхування, які утримуються з фонду оплати праці, порівняно з 5–7 % оплати за нелегальну «конвертацію» грошових коштів, яка передбачає, як правило, ще й надання документів на податковий кредит по ПДВ у розмірі майже 17 % від суми, створюють різницю майже в 65 %, яка робить такі фінансові операції настільки надприбутковими для підприємств, що це явище не може бути подолане лише каральними методами, і, як наслідок, – «роз'їдає» контрольно-правоохоронні органи держави;

- наявність системи повернення податкового кредиту по ПДВ з бюджету, уможливує проведення фінансових махінацій з метою отримання необґрунтованого відшкодування, зокрема ще за результатами роботи створеної у 2004 р. Комісії з питань перевірки додержання законодавства з питань адміністрування і відшкодування ПДВ було зроблено висновок, що ПДВ не виконує своїх функцій як щодо фактичного наповнення бюджету, так і щодо регулювання економічних процесів у державі [12, с. 103];

- наявність широкого переліку податкових пільг внаслідок лобіювання інтересів окремих фінансово-промислових структур та політичного популізму, які призводять до значних втрат державного бюджету;

- потреба у збільшенні рівня граничного річного обороту в 3–4 рази для тих, хто перебуває на спрощеній системі оподаткування, враховуючи реальне зниження вартості національної валюти порівняно з часом уведення спрощеної системи у 1998 р., та вирішення питання подвійного оподаткування єдиним податком за ставкою 6 % су-

ми ПДВ, яке залишилося невирішеним з початку введення спрощеної системи оподаткування;

- необхідність реформування схеми розподілу податкових платежів між місцевими та центральним бюджетами з метою перерозподілу основної їх частки у регіоні їх утворення;

- уведення у II кварталі 2008 р. вимог щодо подання під час складання звітності щодо ПДВ інформації про всіх постачальників та покупців товарів та послуг підприємства, що є абсолютно логічним кроком відносно досягнення тактичного успіху в боротьбі податкових органів з незаконним відшкодуванням ПДВ та так званими «конвертаційними центрами», але є абсолютно неприпустимим з точки зору забезпечення конфіденційності інформації та безпеки бізнесу, що є основою розвитку підприємницької діяльності в стратегічній перспективі.

До потенційних ризиків, що супроводжують процес модернізації національної податкової системи внаслідок політичної кон'юнктури, непослідовності та популістського характеру дій державної влади слід також віднести:

- повернення до прогресивної системи оподаткування доходів фізичних осіб, що було б вкрай небажаним, оскільки стимулювало б приховування доходів громадянами України, які мають значні доходи;

- скасування ПДВ, що призвело б як до значних втрат у бюджетних надходженнях, так і до вилучення з податкової системи податку, який характеризується однією з найбільш логічних схем обліку;

- уведення необґрунтованих пільг та диференціації податкових ставок для розвитку окремих галузей та інших напрямів, що призведе до ускладнення сплати і обліку таких податків, нерівномірного розподілу податкового навантаження та можливості нових фінансових махінацій у цій сфері.

Враховуючи викладене вище, можна дійти таких висновків:

- як економічна безпека є основним елементом системи національної безпеки, так і податкова політика держави є одним з основних елементів національної економічної безпеки;

- існуюча в Україні податкова система внаслідок своєї громіздкості й неузгодженості, високо-

го рівня оподаткування, значної кількості пільг та винятків, складності нарахування податків та складання податкової звітності негативно впливає на економіку країни, стимулюючи розвиток іллегальних процесів у економічній діяльності, чим створює реальну загрозу національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері;

- «тіньова» економіка, приховуючи доходи від оподаткування, знижує бюджетні надходження, що негативно впливає на рівень та якість життя населення та, відповідно, на економічну безпеку держави, суспільства, людини;

- «тіньовий» сектор, який значною мірою є реакцією економіки на неефективність державної податкової політики, не може розглядатися як однозначно негативне явище, оскільки сприяє функціонуванню легального сектору економіки, особливо за умов економічної кризи;

- використання державою виключно «каральних» методів протидії іллегалізації економічної діяльності є нерезультативним і супроводжується процесом корупціалізації контрольно-правоохоронних органів;

- модернізація національної податкової системи у напрямі спрощення системи оподаткування, зменшення ставок податків, розширення бази оподаткування та підвищення ефективності податкового контролю є пріоритетним та принципово важливим завданням економічної політики держави на сучасному етапі, метою якого має стати детінізація економіки та підвищення рівня економічної безпеки України.

Крім цього окремо потрібно відзначити необхідність популяризації у суспільстві як думки про невідворотну необхідність сплати податків, так і про невідворотність покарання за ухилення від сплати податків або фінансові махінації у цій сфері, які підтверджувалися б реальними кроками податкових і правоохоронних органів у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Горбулін, В. П. Засади національної безпеки України : підруч. / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 272 с.
2. Данільян, О. Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації / О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов. – Х. : Фоліо, 2002. – 285 с.
3. Конституція України // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
4. Стратегія національної безпеки України // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=105%2F2007>
5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. / [В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін.] ; за ред. В. М. Гейця. – Х. : ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
6. Баженова, О. В. Економіко-математичне моделювання економічної безпеки України : дис. ... кандидата екон. наук: 08.03.02 / Баженова Олена Володимирівна. – К., 2004. – 195 с.
7. Жаліло, Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. А. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Сатсанга, 2001. – 224 с.
8. Экономическая и национальная безопасность : [учеб. / под ред. Е. А. Олейникова]. – М. : Экзамен, 2005. – 768 с.
9. Вечканов, Г. С. Экономическая безопасность : учеб. / Г. С. Вечканов. – СПб. : Питер, 2007. – 384 с.
10. Амоша, О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. – 2002. – № 8. – С. 15.
11. Мунтіян, В. І. Бюджетна політика як чинник економічної безпеки України / В. І. Мунтіян // Проблеми національної безпеки в процесах державотворення : зб. праць. – Т. 1. – К. : КВІЦ, 2004. – С. 273–278.
12. Тиньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації : моногр. / за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2006. – 576 с.
13. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : моногр. / за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2005. – 388 с.
14. Предборський, В. А. Економічна безпека держави : моногр. / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.
15. Соколовська, А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення : монографія / А. М. Соколовська. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454 с.
16. Проект Стратегії реформування податкової системи України // Міністерство фінансів України : офіц. веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
17. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>
18. Клямкин, И. М. Теневая Россия: экономико-социологическое исследование / И. М. Клямкин, Л. М. Тимофеев. – М. : Российск. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 595 с.
19. Мазур, І. І. Детінізація економіки як пріоритет економічної безпеки України / І. І. Мазур // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 76–83.
20. Кочергина, Т. Е. Экономическая безопасность / Т. Е. Кочергина. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 445 с.
21. Олейник, А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М. : Инфра-М, 2002. – 416 с.
22. Концепція реформування податкової системи України // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>